

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківська державна академія культури
Факультет соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

Кваліфікаційна робота

на тему:

**«Кінотеатр «Боммер» в контексті зародження та розвитку українського
кінематографу: проєкт музеєфікація»**

здобувача вищої освіти 2 курсу
другого освітнього рівня (магістр)
спеціальності 027 «Музеєзнавство,
пам'яткознавство» освітньої програми
«Музеєфікація історико-культурної
спадщини»

Махонько Анастасії Сергіївни
Науковий керівник: доктор
культурології, Щербань Анатолій
Леонідович

Рецензент: доктор мистецтвознавства,
член-кореспондент Національної
академії мистецтв України,
Миславський Володимир Наумович

Харків – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Кінотеатр «Боммер» в історії українського кінематографу

РОЗДІЛ II. Наукова концепція музейної виставки

2.1. Ідейний задум, тематична спрямованість та методологічні основи проекту

2.2. Розгорнута тематична та наскрізні проблеми

2.3. Архітектурно – художній образ музейної виставки

РОЗДІЛ III. Освітньо-педагогічна програма

3.1 Довгостроковий проект

3.2 Короткостроковий проект

Висновки

Список використаних джерел та літератури

ВСТУП

Актуальність. Кінематограф є важливим соціокультурним феноменом, який завжди мав й має широку популярність та великий вплив на суспільство. В сучасному світі культурне життя формується навколо кіномистецтва – саме завдяки ньому будуються канони та ідеали поведінки, зовнішності та умов сучасного життя. З часу отримання незалежності Україною вітчизняний кінематограф починає формувати свої власні канони, жанри та тематичне розмаїття, що в свою чергу впливає на українське самоусвідомлення та зміну ментальності суспільства. Для кращого розуміння феномену сучасного українського кінематографу постає нагальним питання вивчення історії появи, становлення та розвитку українського кінематографу на прикладі кінотеатру «Боммер» - першого стаціонарного кінотеатру, відкритого на території України в кінці 19 ст., який з моменту своєї появи й до сьогодні відчував на собі зміни історико-культурного контексту, а також відігравав значну роль в цих змінах. На сьогоднішній день дослідження українського кінематографу виконується в недостатньому об'ємі, що призводить до браку інформації для подальшого розвитку сучасного кінематографу.

Під час пошуку інформації і джерел стосовно кінематографу, стала відчутною відсутність досліджень кінематографу як культурного явища із висвітленням та аналізом історичного контексту його існування й зробленої на основі цього періодизації його існування.. Для більш поглибленого та деталізованого вивчення кінематографу як культурного феномену необхідною частиною дослідження є формування етапів становлення українського кінематографу як контексту для існування кінотеатру «Боммер».

Для дослідження кінотеатру «Боммер» як одного із осередків розвитку кіномистецтва та української культури взагалі, а також для створення якісної та наповненої стаціонарної виставки необхідно мати дослідницький матеріал.

Спостерігається необхідність в теоретичній та прикладній літературі, на основі якої стане можливим створення виставки, перетворення кінотеатру на культурний центр та внесення інформації в шкільну програму. Враховуючи необхідність в літературі, присвяченій кінотеатру «Боммер», дана кваліфікаційна робота має зробити перший крок в дослідженні феномену українського кінематографу на прикладі створення та існування кінотеатру «Боммер» та людей, із якими пов'язана його діяльність.

Об'єкт дослідження – становлення українського кінематографу.

Предмет дослідження – розвиток кінотеатру «Боммер» в умовах становлення українського кінематографу.

Хронологічні межі дослідження означені кінцем XIX – початком XXI ст. Нижня межа – визначена 1896 – роком заснування кінотеатру як стаціонарно функціонуючої установи, верхня – розробкою проекту музеєфікації кінотеатру «Боммер».

Географічні межі визначені містами Харків, Одеса та Київ як центрів функціонування вітчизняної кіноіндустрії.

Мета дослідження полягає у дослідженні становлення й розвитку кінотеатру «Боммер» на різних історичних етапах й створення проекту музеєфікації установи.

Розкриття мети передбачає визначення наступних **завдань**:

1. Визначити періоди становлення кінотеатру «Боммер» в контексті розвитку вітчизняного кінематографу.
2. Проаналізувати політично-економічний контекст кінопрокату впродовж існування кінотеатру «Боммер».
3. Розробити проект музейної виставки присвяченої історії кінотеатру «Боммер».
4. Розробити та впровадити в освітньо-педагогічну програму певний перелік інтерактивних заходів.

Наукова новизна. Вперше розроблено стаціонарну виставку на базі кінотеатру «Боммер», яка має на меті висвітлення історико-культурного контексту існування кінотеатру. На основі знайденої при дослідженні інформації розробити освітньо-педагогічну програму для учнів закладів середнього рівня освіти.

Формується інформативна база стосовно діяльності кінотеатру «Боммер» як одного із центрів розвитку українського кінематографу, а також етапів його становлення. Виходячи із цієї інформації доповнюються загально відомі факти щодо українського кінематографу.

Історіографія. Серед досліджень української культури спостережується нестача робіт, присвячених вивченню зародження та розвитку українського кінематографу. Знайдену та використану наукову літературу можна умовно поділити на декілька тем.

Питанням становлення та розвитку українського кінематографу займалися Миславський В.Н.[15], Корнієнко І.С.[10], Іванов С.П.[6], Госейко Л.[2] та Берест Б.[1]. Які у своїх дослідженнях приділяли увагу політично-економічному та історико-культурному контексту існування українського кінематографу.

Поява та подальша діяльність кінотеатру «Боммер» - першого стаціонарного кінотеатру України - потребує уваги серед дослідників, оскільки під час дослідження теми серед літератури були знайдені згадки про кінотеатр лише у працях Миславського В.Н.[14].

Джерела. Під час дослідження даної теми були використані архівні періодичні видання, фото- та відео-матеріали.

Методологія. Для створення даної роботи були використанні методи пошуку, аналізу та порівняння інформації, яка була отримана із письмових, речових та архівних матеріалів.

Особистий внесок автора кваліфікаційної роботи. Під час написання кваліфікаційної роботи автором був зроблений пошук та аналіз джерел й літератури, що стосується українського кінематографу, дослідження архівних

матеріалів, стосовно діяльності кінотеатру «Боммер»: дореволюційні фото, афіші, радянські газети, кіно-хроніки. На основі знайдених матеріалів розроблено проєкт стаціонарної виставки на базі кінотеатру «Боммер», яка за допомогою спеціально підібраних музейних предметів створює повноцінний образ та занурює відвідувача в історію українського кінематографу та кінотеатру «Боммер». Розроблено та включено до освітньо-педагогічної програми перелік інтерактивних позакласних заходів.

Структура кваліфікаційного дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ I. Кінотеатр «Боммер» в історії українського кінематографу

Зародження та розвиток кіномистецтва є невід'ємним й важливим кроком в історії культури. З моменту своєї появи фільми не могли претендувати на статус «мистецтва». Проте в наш час кінематограф розглядається як важлива одиниця виміру культурного світу, поява та розвиток якого вплинув не тільки на культуру, але й на свідомість суспільства. Поява кіномистецтва відзначила зародження нової ментальності населення.

Історія кінематографу починається в Парижі. Саме у Франції був сконструйований перший механізм для показу зображень із кіноплівок. Невдовзі після цього почали з'являтися перші фільми та кінопокази.

«Після першого публічного показу кінематографа братів Люм'єр, 28 грудня 1895 року в Гранд-кафе на бульварі Капуцинів у Парижі новий винахід з'являється і в інших країнах Європи. Російська публіка познайомилася з «синематографом» братів Люм'єр в 1896 році під час перших публічних сеансів в Петербурзі (1-26 травня) і Москві (30 травня-28 липня). Незабаром після столичних сеансів зародження кіно-демонстратора з'явилося і в Україні. Сеанси «кінематографа» братів Люм'єр відбулися в 1896 році в Одесі, Львові, Миколаєві, Херсоні, Києві, Харкові, Чернігові, Катеринославі, Полтаві, Сімферополі, Севастополі, Житомирі та інших містах.»[14, с. 29].

Користуючись прикладом Франції винахідники почали експериментувати та створювати схожі прилади для кінопоказу. На території Російської Імперії одним із таких винахідників був харків'янин Тимченко Йосиф Андрійович, який відтворив один із ключових механізмів – синематограф, завдяки якому стало можливим швидке перемикання кадрів, що створювало ефект живої фотографії та динамічності рухів. «1893 року І. Тимченко сконструював оригінальний кіноапарат - «стробоскоп».»[14, с. 14].

Ще однією постаттю, якій можна завдячувати зародженням українського кінематографу в 1896 році, є харківський фотограф Альфред Федецький. Один із перших перейнявши на себе досвід братів Люм'єр створював фотографії, а згодом - перші кінохроніки. Альфред Федецький, власноруч намагаючись вдосконалити технології передавання якості зображення, у своїх творчих та наукових пошуках дійшов до дослідження методів надання фотографіям ефекту динамічності. В результаті його експериментів були створені одні із перших українських фільмів – «живі фотографії». Історично склалось так, що Альфред Федецький пов'язаний із кінотеатром «Боммером» не лише через свою кінематографічну діяльність. Перша його кінохроніка була знята на Катеринославській вулиці (сучасний Полтавський шлях), де було розташовано його ательє так само, як і був відкритий кінотеатр «Боммер», який знаходиться на цьому місці досі.

«Перші документально підтверджені кінозйомки Федецького в Харкові датуються 30 вересня 1896 року. У газеті «Південний край» повідомлялося, що він «зняв на кінетографічну плівку перенесення ікони Озерянської Божої Матері по вул. Катеринославської на протягом 1,5 хвилини». Це були перші кінозйомки на території Російської імперії, зроблені вітчизняним оператором. Церемонію щорічної процесії з Куряжа через Холодну гору, по Катеринославській вул. в Успенський собор, Федецький, мабуть, зняв біля свого ательє. Цікаво в зв'язку з цим відзначити, що подібну зйомку в 1908 році провів власник кінотеатру «Боммер», який перебував на місці першого ательє А. Федецького (Катеринославська, 6)» [14, с. 18].

Кінотеатр «Боммер» у Харкові є одним із перших стаціонарних кінотеатрів, збудованих на території Російської імперії за спеціальним проектом, запозиченим із Парижу та Санкт-Петербурга з метою проведення кінопоказів. Головна особливість стаціонарних кінотеатрів була у спеціально спроектованій будівлі із відповідними дизайном, акустикою та освітленням, яка мала функціонувати як кінотеатр, на відміну від колишнього орендування та використання для проведення кінопоказів не призначеного для цього

окремого приміщення. Поява окремих спеціалізованих кінотеатрів символізувала перехід кіномистецтва від одного із популярних видів розваг до самостійного та елітарного.

«У 1908-1909 роках в Україні починають відкриватися кінотеатри, споруджені за спеціальними проектами. Один з перших, «спеціально збудованих» кінотеатрів, з'явився в Харкові в 1908 році. Французькі піддані брати Боммер відкривають на одній з центральних вулиць кінотеатр «Боммер» на 400 місць. проект кінотеатру базувався на існуючому в той час стереотипі пристрою подібних закладів в Парижі, Москві і Петербурзі – на першому поверсі зал для глядачів, на другому - фойє з буфетом. Урочисте відкриття кінотеатру відбулося 5 березня» [14, с. 47-48].

Кінотеатр з'явився в дореволюційний період на одній із центральних вулиць міста (ул. Єкатеринославська. Сучасний Полтавський шлях) у 1908 році й з того моменту до теперішнього часу не змінював специфіку своєї діяльності, працюючи лише як кінотеатр. Брати Боммер займалися не лише приватними кінопоказами, але й створенням кінохронік. Головна контора братів Боммер розміщувалася в Ростові. Філії фірми працювали в Харкові, Єкатеринославі, Ялті, низці інших міст. Крім показу фільмів у кінотеатрах фірма також займалася кінопрокатом і продажем обладнання для кінотеатрів. Так, зокрема, дирекція харківського кінотеатру «Бр. Боммер» почала першою в місті систематично знімати місцеву кінохроніку.

«У Харкові в 1908-1910 роках місцеву хроніку знімає один із службовців кінотеатру «Бр. Боммер ». 30 вересня 1908 року його провів зйомку значної для Харкова події - «Хресного ходу». З 1910 року хронікальними зйомками займаються і Харківські представництва французьких фірм «Гомін» (1910-1914) і «Бр. Пате»(1911-1914)» [14, с. 81].

Слід зазначити, що не кожен підприємець наважувався припинити діяльність гастрольного кінотеатру та відкрити стаціонарний. Будівання окремої будівлі та підтримання інтересу серед однієї і тієї ж публіки вимагало великих коштів та постійних нововведень. Слід також зазначити,

що специфіка функціонування та експлуатації кінотеатрів призводила до небезпечних ситуацій. Один із дослідників кіномистецтва дореволюційної епохи Лихачов у своїй роботі зазначав наступне.

«Більшість кіно на початку користувалися за відсутністю електричної енергії афірно-кисневим освітленням, при чому часто відбувалися "вибухи" і калічили механіків» [12, с. 27]. Новий вид розваги межував між популярністю та безпекою. Підприємці ризикували втратою нового бізнесу й знаходились в постійних пошуках вдосконалення кінопоказу, задля порятунку прибутковості. Проте Лихачов у своїй роботі зазначає, що оновлення та вдосконалення кінотеатрів не призводить до повного усунення небезпеки. «З розвитком електрики на зміну "вибухів" прийшли пожежі» [12, с. 27].

Дослідники зазначають, що новітність та експериментальність кінотеатрів призводила до значних недоліків якості кінопоказів, виправлення яких призводило до збільшення рівня конкурентоспроможності або до появи нових проблем. Не тільки вибухи та пожежі були причиною зниження кількості відвідувачів.

«Крім недосконалого, часто вкрай тьмяного освітлення, невмілого демонстрування і постійного обривання фільмів, головним і основним мінусом первісного кіно, особливо в Росії, було миготіння і стрибання кадрів по екрану» [12, с. 27].

Внаслідок функціональних недоліків серед суспільства виникли суперечливі думки стосовно кінематографу.

Проте із моменту свого відкриття у 1908 році кінотеатр «Боммер» став центром культурного життя у Харкові. Спеціально спроектована будівля для кінопоказів архітектором Б. М. Корнієнком за новим зразком, запозиченим із Парижу та Санкт-Петербургу. На першому поверсі була розміщення глядацька зала на 380 чоловік, другий поверх слугував як фойє та буфет. Поява стаціонарного кінотеатру та кінематографу загалом створила

передумови до змін у менталітеті та поглядах соціуму. Новий вид розваги швидко заробив популярність серед харків'ян.

Згадку про відкриття «Боммеру» можна знайти на сторінках журналів та газет за 1908 рік. Одним із таких прикладів є випуск №26 журналу «Театр та мистецтво», де згадується кінотеатр та його привабливість для суспільства. «Привлекаетъ еще публику роскошно обставленнїи театъ Боммеръ.» [22].

Неспокійна політична та економічна ситуація, що виникла в 1917 році на території Російської імперії, змусила братів Боммер покинути країну й припинити свою кінематографічну діяльність. У зв'язку із цим кінотеатр «Боммер» також тимчасово припиняє свою роботу. Популярність кіно серед населення, попит на кіносеанси зіграють визначну роль в історії кінотеатру, тому що саме це вплине на відновлення діяльності після зміни влади в країні.

Нестабільний політичний стан не оминув стороною культурне життя країни. Суперечність політичних поглядів населення призвела до того, що кіноіндустрія тимчасово припинила свою діяльність. Дослідник Людомир Госейко у своїй роботі зазначає: «Місто Харків стає транзитним пунктом для тих, хто не визнає більшовицької влади» [2]. Проте хвиля політичних змін не обійшла стороною культурне життя Харкова та кінотеатру «Боммер».

Кінотеатру не довелось довго чекати моменту для відновлення своєї діяльності - після зміни влади 1920-го року за ініціативи більшовиків він був відкритий під новою, авангардною назвою – «Кінотеатр 5». Почався радянський період розвитку кінотеатру. Квитки швидко розкуповувалися, адже, не дивлячись на зміни у політичному та економічному житті суспільства, кінотеатри залишалися на першому місці за популярністю відвідування й проведення вільного часу та розваг.

Популярність кіномистецтва серед суспільства зростала. Це призвело до того, що з часом кінопокази почали слугувати результативним методом трансляції потрібної для влади інформації та впливу на маси. Такий крок зі сторони радянської влади може бути поясненним відомим висловом

В.І. Леніна: «З усіх мистецтв для нас найважливішим є кіно...». В залі кінотеатру почали транслюватися агітаційні фільми та кінохроніки, що були пов'язані із сюжетами, які відображали успіхи Червоної Армії, демонстрації, мітинги, траурні процесії, з'їзди та свята.

На початку 30-х років, а саме з 1922 року з'являється державна кінематографічна організація ВУФКУ, метою якої було відновлення, підпорядкування та систематизування кінематографічної діяльності, включаючи кінотеатри, кінофабрики, а також кінопрокати. В післяреволюційний час український кінематограф зазнав великих втрат. Розграбовані кінофабрики та кінотеатри, діячі кіноіндустрії, більшість з яких покинула країну – все це призвело до занепаду українського кіномистецтва. Перед ВУФКУ постає важливе завдання – відродження кіно в Україні.

Шлях відновлення кінематографу був непротим. Реконструкція кінотеатрів, запрошення режисерів з Москви для участі у створенні кіно, реформування системи кінопрокатів та сплати податків, налагодження стабільного доходу від кінопоказів для подальшого розвитку кіно в країні. ВУФКУ брали участь в змінах діяльності кінотеатрів не тільки на державному рівні. Особливість організації була в тому, що вона приділяла увагу незначним деталям, які в подальшому грали велику роль.

Миславський В. Н. у своїй роботі зазначає: «У березні 1926 року ВУФКУ для поліпшення кінообслуговування в якості експерименту в столичних кінотеатрах ввело нумерацію місць (відзначимо, що нумерація лише по рядах була введена в двох московських кінотеатрах пізніше - в кінці серпня 1926 роки)» [17, с. 581].

Не дивлячись на складність відновлення та систематизування кінематографічної діяльності в Україні, ВУКФУ опановує це завдання, створюючи сприятливі політичні та економічні умови для творчості.

«Після періоду відносно короткого формування ВУКФУ доводить, що воно досконало опанувало систему планування й виробництва фільмів. Якщо

кошторис повнометражної картини становить у середньому 103 тисячі карбованців у 1925 році, то в 1926-му – лише 69 тисяч» [2, 37].

Період з 1922 по 1930 роки вважається розквітом українського кінематографу.

Саме в ті роки почав свій шлях до кіно Олександр Довженко. Проживаючи в Харкові О. Довженко починає працювати для ВУФКУ (яка у 1926-му році із Києва переїжджає до Харкова), малюючи рекламні постери до кінофільмів. Госейко у своїй роботі зазначає, що саме під час перебування в Харкові Довженко пише сценарій до фільму «Звенигори». Мотиви його кінострічок були наповнені ознаками української культури. «Варто наголосити на тому, що саме Довженкова «Звенигора» стала першим власне українським фільмом і саме з неї слід вести відлік вітчизняного кіно як мистецького явища, яке виражає саму сутність народного, національного життя, а не тільки його поверхневі ознаки (як було доти)» [10, с. 22]. Кінострічки О. Довженка мали широку популярність не тільки в Українській республіці, але й в Європі. Більшість його стрічок брали участь у фестивалях та висвітлювались на кінопоказах в різних країнах Європи, зокрема: Франції та Англії. Виходячи з вищевказаного можна зробити висновок, що перші творчі кроки Олександра Довженка пов'язані саме із Харковом. Знаходячись с Харкові кінорежисер-початківець не міг оминати стороною кінотеатр «Боммер».

За радянські роки кінотеатру довелось змінити назву двічі. 1927 року – на «Кінотеатр імені Карла Маркса», а в 1940-ві роки – «Кінотеатр імені Ф. Дзержинського». На відміну від революційних часів, у воєнні роки кінотеатру вдалося продовжити діяльність та уникнути закриття.

«Отже, під час війни відбулася суттєва трансформація радянського патріотичного проекту. На її початок українські кіноекрани пропонували глядачеві кілька мобілізаційних стратегій: необхідність боротьби за соціалізм проти імперіалізму; національний патріотизм – боротьба за українську землю, боротьба українського народу проти чужоземних загарбників;

радянський патріотизм – боротьба спільно з братніми народами за «єдину спільну Вітчизну» [9, с. 307].

У стінах «Боммеру» показували фільми, що підтримували патріотизм і силу духу харків'ян. Зокрема проводився кінопоказ документального фільму «Лінія Манергейма» 1940 рік, в якому висвітлювались епізоди з місць воєнних дій. Кінохроніка була знята безпосередньо фронтовими кінорежисерами, які ризикували життям під час зйомки матеріалу. Для посилення патріотичного духу сюжети кінохроніки прикрашались за допомогою додавання епічності та героїчності, а невдачі та помилки не були висвітлені під час кінопоказів для збереження «образу» війни. Отже, навіть воєнні дії не стали перешкодою для кіновиробництва.

У післявоєнні роки було проведено реконструкцію кінотеатру, внаслідок якої помітно змінилися естетична та функціональна складові будівлі. Так, 1951 року другий поверх було перероблено з фойє та буфету на другу глядацьку залу, меншу за розмірами, ніж зала на першому поверсі. Проте це дозволяло приймати у своїх стінах більше відвідувачів. Також була замінена апаратура на більш новітню та удосконалену. Перероблений та удосконалений кінотеатр відчинив двері для більшої кількості відвідувачів та учасників вечорів-зустрічей із відомими зірками.

В перші роки незалежної України, а саме 1993 року, кінотеатр отримав свою передостанню назву «Зустріч». Можливо, саме із культурними вечорами та зустрічами була пов'язана назва. Через десять років в 2003 році, вперше за майже 100 років, кінотеатр повертає собі ім'я братів Боммер й отримує собі свою історичну назву – «Боммер». Проте кінотеатру ще не раз довелось відстоювати своє право на існування. Через декілька років після повернення історичної назви, в Україні почалась хвиля приватизації кінотеатрів, результатом якої слугувала велика кількість зачинених установ. Перелік кінотеатрів, які мали відлягати приватизації, не оминув «Боммер» в 2007 році. Мешканцям міста, зокрема молоді, довелось захищати та відстоювати права на збереження історико-культурної пам'ятки Харкова.

Кінотеатр був прибраний із переліку приватизації до 2009 року, коли він знову з'явився серед переліку об'єктів, які мають бути приватизовані. Проте поступово кінотеатр відстояв свою самобутність, працюючи до сьогоднішнього дня. Сучасний «Боммер» вирізняється серед інших кінотеатрів особливим вибором фільмів для показу. Справжні поціновувачі якісного та інтелектуального кіно відвідують кінотеатр в пошуках артхаусного та тематичного кіно. В стінах кінотеатру можна часто прийняти участь в тематичних фестивалях, інтелектуальних зустрічах, концертах. Історична пам'ятка поступово перетворюється із кінотеатру в культурний центр, основною ідеєю якого є поширення кіномистецтва серед населення.

Таким чином, можна зробити висновок, що цінність кінотеатру «Боммер» як історико-культурної пам'ятки полягає в спроможності підлаштуватись під різні політичні та економічні обставини, зміни в ментальності суспільства, а також зберегти свою самобутність протягом довгої історії свого існування. Проклавши свій шлях від перших складних кроків української кіноіндустрії, експериментуючи із різними видами кіно-видавництва та способами кінопоказів, пройшовши крізь вимушену агітаційну діяльність в радянські часи, захистивши себе від приватизації, дійти до транслявання нині «не комерційного» кіно для справжніх поціновувачів кіномистецтва.

Із моменту свого відкриття на початку 20-го століття кінотеатр «Боммер», увібравши в себе всі новітні культурні моделі, став не просто кінотеатром, а й платформою для культурного розвитку. Майже всі хвилі культурних змін та інтелектуальна еліта прямували через кінотеатр, перетворюючи його у всеохоплюючий культурний вузол.

Виконуючи роль центру культурного розвитку Харківщини і України взагалі кінотеатр проіснував до сьогоднішніх днів, не дивлячись на політичні та економічні кризи, воєнні конфлікти, культурні революції у свідомості суспільства.

Наразі постає питання повернення кінотеатру колишньої уваги та автентичної ролі в суспільстві. В умовах стрімкого соціо-культурного розвитку, спричиненого появою соціальних мереж в інтернеті, суспільство потребує в утворенні нових оффлайн платформ для обміну творчими ідеями, досвідом та потенціалом. Кінотеатр «Боммер» відповідає всім критеріям для цього задуму.

РОЗДІЛ II. Наукова концепція музейної виставки

2.1. Ідейний задум, тематична спрямованість та методологічні основи проекту

Ідейний задум занурення відвідувачів в кінематографічний простір. Висвітлення за допомогою музейних засобів особливостей кожного періоду розвитку кінематографу як контексту існування кінотеатру «Боммер». Ментально та фізично поєднати відвідувача із глядачем та простором певного часу існування «Боммеру».

За типом експозиція є класичною, середовищною. **Профіль** – науковий, історичний.

За цілями – навчальна, основна. **За тривалістю** – стаціонарна, постійна.

За методом побудови – ансамблевий, тематичний, образно-сюжетний.

За принципом – хронологічний, комплексно-тематичний.

В даному проекті були використаний **жанр** – експозиційна модель часу і світу.

2.2. Розгорнута тематична та наскрізні проблеми

«Кінотеатр «Боммер» у контексті розвитку українського кінематографу»

- **Тема 1. Становлення кінематографу.**

Підтема 1. Поширення кінематографу в Україні.

Підтема 2. Харків як один із осередків зародження кінематографу.

Підтема 3. Відкриття кінотеатру «Боммер».

- **Тема 2. Кінотеатр «Боммер»: художні та функціональні трансформації.**

Підтема 1. Дореволюційний період.

Підтема 2. Радянський та сучасний «Боммер».

- **Тема 3. Фільми і люди**

Підтема 1. Режисери.

Підтема 2. Винахідники.

Підтема 3. Актори.

При створенні проекту та експозиції визначаються наступні **наскрізні проблеми**:

- проблема використання художніх засобів в кіно;
- проблема технічного забезпечення при створенні кіно;
- визначні особистості, пов'язані із діяльністю кінотеатру;
- вплив кінотеатру на процес становлення українського кінематографу,
- політична та економічна ситуація в країні як один із ключових факторів розвитку культури та кінематографу;
- жанрові особливості кіно.

2.3. Архітектурно – художній образ музейної виставки

Підчас укладання **архітектурно-художнього образу** музейної виставки «Кінотеатр «Боммер» в контексті розвитку українського кінематографу» було поставлене завдання висвітлення історії кінотеатру «Боммер» як одного із центрів розвитку українського кінематографу, демонстрація основних етапів становлення кінематографу, а також біографії та досягнення історичних постатей, діяльність яких вплинула на український кінематограф.

Стаціонарна музейна виставка буде розміщена в одному експозиційному залі, що знаходиться на другому поверсі кінотеатру «Боммер» за адресою м. Харків, вул. Полтавський шлях, буд. 8. Розміщення експозиції зумовлено зручним розташуванням приміщення для прокладання екскурсійного маршруту та привернення уваги відвідувачів. Експозиційна зала знаходиться на шляху до кінозали, що в результаті приверне увагу глядачів, які від самого початку можуть не мати на меті безпосередньо відвідування експозиції. Таким чином буде здійснено споріднення функціонування експозиційної зали та кінозали. Виставка висвітлює специфіку історико-культурного контексту кожного періоду існування кінотеатру, його розвитку та діяльності. Нерозривність зв'язку розвитку кінематографу зокрема: створення нових кінострічок, винайдення та

вдосконалення кінотехніки, пошуки нових жанрів із існуванням кінотеатру «Боммер».

Музейна виставка складається із задовільної для експозиції кількості музейних предметів. Варто зауважити, що обсяг предметів налічує в собі предмети-оригінали, раритети, відтворені предмети-образи та сучасні технології, використання яких дає змогу скласти єдиний архітектурно-художній образ та змістовно відтворити тематику та проблематику експозиції.

Для повного укомплектування виставки підготовлено сучасне експозиційне обладнання, без якого неможливо скласти комплексний архітектурно-художній образ. Для зручного розміщення музейних предметів необхідно застосувати спеціальні музейні вітрини, ніші, столи та полиці, спроектований макет будівлі кінотеатру, проектор та екран, зображення якого виведено на одну із стін, оригінальний раритетний пристрій для програвання плівок та показу фільмів, який можна застосовувати як елемент інтерактиву, спеціальні манекени у костюмах відповідно до епохи, які всебічно висвітлюють кожен із періодів розвитку українського кінематографу та існування кінотеатру. Для більш якісного та змістовного висвітлення тематики виставки та пояснення кожного розділу та теми в експозиційній залі біля кожного комплексу предметів використовуються спеціальні інформаційні стенди, на яких виконано написи шрифтом стилізованим під стиль відповідно до висвітленого періоду.

Одним із важливих аспектів при оформленні виставки є спеціально розташоване та встановлене освітлення. За допомогою освітлення можна зробити акцент на окремому предметі або комплексі предметів. Для більш емоційного забарвлення застосовуються різні методи світлового оформлення: верхній, локальний, пристінний. Застосовувати штучне освітлення можна також на предмети, що знаходяться на полицях, вітринах, стендах та столах. Створення цілісної картини та акцентування окремих предметів – є однією із завдань освітлення. Крім штучного освітлення, важливо правильно

пропрацювати природне сонячне світло, розташувати експозицію таким чином, щоб сонячне світло наділяло додатковим забарвленням. Проте згідно із архітектурно-художнім планом природне освітлення не буде визначальним для акцентування уваги на експозиції, оскільки всі вертикальні та горизонтальні площини будуть розміщені супроти сонячного світла. У зв'язку із цим на вікнах будуть встановлені спеціальні ролети, які при необхідності будуть приховувати занадто яскраві сонячні струмені.

Для наглядного та яскравого виокремлення специфіки кожного періоду розвитку українського кінематографу застосовується дизайнерське колористичне рішення, яке є одним із основних складових загального архітектурно-художнього образу експозиції. Згідно з окремою тематикою експозиція розділена на кілька тем, відповідно до цього кожна тема наділена власним кольором, завдяки якому умовно виокремлюється із загального образу, а також дає можливість відвідувачу краще орієнтуватись в експозиції. Завдяки тому, що виставка розміщена в одному експозиційному залі, стіни та підлога виконані в одному кольорі, не розрізняючись за змістом експозиції.

Для більш якісного та змістовного заглиблення відвідувача в тематику виставки в експозиції застосовуються спеціальні звукові ефекти, які будуть за змістом поєднуватись із зображенням на екрані. Таким чином для додаткового ефекту занурення відвідувачів можна вмикати архівні відео зі зйомок кінофільмів, ожвавлених вулиць із зображенням людей певної епохи, уривки із кінофільмів та ін.

Виходячи із вищевикладеного матеріалу створено спеціальний архітектурно-художній проект згідно до тем, представлених в тематичній структурі.

Перша тема експозиції має на меті висвітлити основні положення історично-культурного контексту пам'ятки, в якій знаходиться музей. Ідея експозиції висвітлюється поступово від загального до приватного, за допомогою чого відвідувач отримує інформацію поступово й дозовано, що дає змогу розкрити світ кінематографу більш змістовно та зрозуміло. Перша

тема висвітлює питання становлення кінематографу в Парижі кінця 19ст, передумови та проблеми, історичні постаті та події, що були пов'язані із процесом зародження кінематографу. У свою чергу підтеми поступово розкривають питання поширення кінематографу із країн Європи в Україну й його подальший розвиток як українського феномену. Висвітлюється питання участі Харкова та зокрема кінотеатру «Боммер» як одного із осередків становлення українського кіно.

Для створення виставки використано картографічні та фотографічні матеріали із зображенням людей та подій, що стосуються зародження та розвитку кіно в Європі та Україні, перші кіноафіши дореволюційного періоду, які будуть розміщені на стінах, та приладдя, пов'язане із створенням кіно (сценарії, кіноплівки, перші камери та більш вдосконалені із часом), які розміщуються в скляних вітринах. Предмети розміщуються згідно із тим, до якого періоду розвитку кінематографу належать. Також на спеціальних невеликих постаментах можна почати манекени, на яких демонструється одяг, притаманний модним тенденціям кінця 19-початку 20 ст. Всі вітрини та експонати першої теми виставки будуть розміщені вдовж стіни ліворуч від входу в залу.

Друга тема нерозривно пов'язана із першою, продовжуючи висвітлення питання українського кінематографу, розкриваючи історію існування кінотеатру «Боммер». Виставка розташовується вздовж другої стіни, на якій знаходяться вікна. Матеріал, відібраний для другої теми, присвячений зародженню та подальшої діяльності кінотеатру «Боммер». Перші фотографії, зроблені А. Федецьким, архівні зображення кінотеатру, план будівлі, на основі якого зроблено об'ємний макет, афіши, вирізки із газет та білети, які будуть розміщені у вітринах в хронологічному порядку; раритетний пристрій для програвання плівок, до якого можна доторкнутись та спробувати підключити плівку (обов'язково під наглядом працівника музею). На одній із частин стіни буде розміщений екран, на який за допомогою проектору буде транслюватись відео ряд, посилений звуковим

супроводженням, який буде демонструвати архівні та сучасні відео, фото, кінострічки, з метою максимального занурення відвідувача в кінематографічну атмосферу. Під час увімкнення проектору світло із вікон ховають за спеціальними ролетами, які мінімізують кількість світла в кімнаті.

Третя тема має на меті більш змістовне висвітлення біографії та діяльності історичних постатей, які пов'язані із українським кінематографі. Експозиційний матеріал має здійснити ображення історичних постатей та демонстрація їх праць, що вплинули на розвиток українського кінематографу. З цією метою для виставки були відібрані спеціальні предмети: фотографії історичних постатей, речі, що пов'язані із їх кінематографічною діяльністю, а саме: твори, сценарії, креслення винаходів та ін.

Поєднання трьох тем виставки мають створити комплексне зображення феномену українського кінематографу та кінотеатру «Боммер» як одного із важливих складових розвитку українського кіно. Відвідувач має вільно орієнтуватись в інформації, представленій у формі експозиційних образів, предметів, тексту, зображень та звуків.

Розділ III. Програма з музейної педагогіки

Програма з музейної педагогіки «Кінотеатр Боммер в контексті розвитку українського кінематографу» розроблена відповідно до навчальної програми Мистецтво (інтегрований курс) 2021-2022 навчальний рік (1 година на тиждень, 35 – на рік) за підручником Мистецтво: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л.М. Масол. – К.: Видавничий дів «Освіта», 2017. – 224с.

3.1. Довгостроковий проект

Мета музейно-педагогічної програми:

Навчальна: познайомити учнів з історією українського кінематографу, історією розвитку кінематографу на Харківщині, познайомити учнів з особистостями, пов'язаними із розвитком кінематографу та будівництвом кінотеатру «Боммер», надати знання з історії та біографії видатних особистостей в галузі кінематографії, забезпечити повторення і закріплення раніше здобутих знань про основні.

Виховна: виховувати повагу до історичної та культурної спадщини українського народу, виховувати почуття патріотизму, любові до Батьківщини, почуття гордості за подвиг предків; виховувати музейну культуру.

Розвиваюча: вчити виділяти головне, робити узагальнення і висновок; розвивати навички роботи з картою і датами, пам'ять, увагу та логічне мислення, креативне та критичне мислення.

Завдання:

Які вирішують для себе Відвідувачі: За допомогою експозиції музею візуалізувати та закріпити навчальний матеріал.

Виховання поваги і ціннісного підходу до історичних явищ та культурної спадщини країни.

Сприяти зацікавленості учнів в подальшому відвідуванні музеїв.

Формування шанобливого та поважного ставлення до музеїв, як до унікальним сховищ предметного світу історії і культури.

Музей: Сприяти соціалізації відвідувачів, створення соціокультурного простору для спілкування та вільного обміну думками, сприяти формування життєвих цілей.

Надання конкретного обсягу знань або відповідей на групу питань, що цікавлять відвідувачів.

Пробуджувати відвідувачів до історичної самоосвіти.

Популяризація музейного простору для стабілізації та налагодження економічного стану музеїв.

Сприяти формування активної життєвої позиції на прикладі як історичних подій, так і історичних особистостей.

Забезпечення умов відпочинку, розваги та задоволення інтелектуальних запитів аудиторії в комфортному і розумному музейному просторі.

Форми реалізації програми: тематична екскурсія, екскурсія-квест, гра «Подорож у часі», майстер-клас,

Учасники програми: працівники музею та кінотеатру, вчителі, учні 9-го класу, викладачі, студенти.

Мотивація для учасників:

Відвідувачі. Відвідування під час екскурсій технічних приміщень, зачинених для звичайних відвідувачів кінотеатру; отримання нових знань та навичок; можливість під час інтерактиву доторкнутись до справжнього раритетного пристрою для показу кінострічок; можливість під час мастер-класу спробувати створити власний сценарій; отримання бонусів та маленьких подарунків за уважність та активну участь в заходах.

Музей. Поширення серед молоді інформації про культурно-історичну пам'ятку. Залучення додаткової матеріальної допомоги.

Аналіз результатів роботи музейників:

Матеріалів та технологій: предмети-оригінали для проведення інтерактиву, ілюстративний матеріал, що зберігається в архіві кінотеатру, журнали, ручки, олівці, папір, мультимедійний проектор та інші технології (планшет, телефони), плівки із кінострічками.

Програму музейно-педагогічних заходів на базі кінотеатру «Боммер» створено на основі шкільної програми для 9-го класу, згідно с якою було обрано певний перелік тем, а саме:

РОЗДІЛ II. Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва		
17-18	Мова і види кіномистецтва	
19-20	Жанри і стилі кіно	
21-22	Професії та школи кінематографа	
23-24	Українське кіно	
25-26	Телебачення: погляд у світ	
27-28	Фотомистецтво та реклама	
29-30	Поширення мистецтва: музеї, галереї, бібліотеки	
31	Мистецтво в діалозі культур	
32	Панорама мистецтв	
33	Узагальнення	
34	Віртуальна мандрівка музеями світу	
35	Екскурсія до художнього музею	

Враховуючи тематичний діапазон експозиції, представленої в кінотеатрі «Боммер», із переліку тем, що вказані згідно зі шкільною програмою, було обрано декілька, що найбільш логічно поєднуються із ідейним задумом музейної виставки.

Тема уроку №17-18 «Мова і види кіномистецтва» відповідає §1, 2 Мова і види кіномистецтва. З метою сприяння поглибленого опанування тем, розглянутих під час уроків, розробляється спеціальна екскурсія в ігровій формі подорожі в часі «Крокуючи шляхом кінематографу». Основна мета гри полягає в залученні до взаємодії між екскурсоводом та відвідувачів, а також їх активної участі. Гра проходить на базі кінотеатру «Боммер» та експозиції, розміщеній на другому поверсі будівлі. Учасники екскурсії під керівництвом екскурсовода слухають інформацію про розвиток кінематографу в світі та в Україні крокуючи спеціально спланованим маршрутом. На шляху відвідувачів поступово з'являються локації та актори, вбрані в спеціальні

тематичні костюми, що відповідають певному періоду розвитку кінематографу. Актори та екскурсовод залучають учнів до участі в театральному дійстві, в результаті чого учасники відчують себе частиною історичної епохи, що в подальшому сформує відповідальність за власні вчинки, оскільки вони можуть вплинути на хід історії. Під час спеціальної екскурсії учні матимуть можливість зануритись в минулі роки, відчути на собі особливості історико-культурного контексту існування кінотеатру та кінематографу, ближче ознайомитись із історичними постатями (винахідниками, режисерами, акторами), сформувати уявлення про шлях крізь політичні та економічні кризи, який пройшов кінотеатр, завдяки чому зберіг специфіку своєї діяльності, власними очима побачити один із найдавніших кінотеатрів, збудованих на території України, що призведе до більш поглибленого вивчення матеріалу, вказаного в підручниках. Необхідний матеріал для складання та проведення екскурсії взято в наступній літературі: Миславський В. Н. Історія українського кіно 1896–1930: факти і документи. Т. 1. Х. : вид-во «ДімРеклами», 2018. 680 с. Госейко Л. Історія українського кінематографу (1896-1995) Київ, 2005. - 464 с.

Тема уроку №19-20 «Жанри та стилі кіно» відповідає §3,4 із відповідною назвою.(екскурсія, вікторина.)Для покращення розуміння учнями теми уроку заплановано проведення спеціальної екскурсії, під час якої із загального обсягу інформації виокремлюються матеріали, що допоможуть більш поглиблено вивчити жанрові та стильові особливості кінематографу, зокрема українського. Екскурсовод поступово розкриває зміст уроку виходячи із хронології появи нових жанрів та стилів, тим самим повторюючи попередню тему щодо історії кінематографу. Експозиційні предмети, архівні матеріали та відео наочно демонструють особливості та специфіку кожного різновиду жанрів та стилів. Екскурсія має навчити учнів бачити, виокремлювати та розуміти жанрові та стильові особливості, а також за допомогою цього вміти розрізняти та класифікувати фільми. По

завершенню екскурсії слухачам пропонується участь у вікторині, за перемогу в якій вони отримають смачні подарунки. Діти діляться на дві групи для участі. Питання вікторини стосуються теми уроку та екскурсії. Переможці отримують головний приз, проте друга група дітей також отримує втішні подарунки.

Тема уроку №21-22 «Професії та школи кінематографу» відповідає §5, 6 Професії та школи кінематографу. Задля більш поглибленого вивчення теми учні запрошуються на тематичну екскурсію до кінотеатру «Боммер», під час якої учасникам надається можливість «доторкнутися» до світу кіно. Екскурсія має на меті дати розуміння учням щодо різновиду та особливостей професій, що пов'язані із створенням кіно та кінопрокатом, надати інформацію щодо відомих режисерів, сценаристів, акторів світового масштабу та в Україні, а також винахідників, які зіграли ключову роль в створенні кіноапаратури та кіно. Порівняти діяльність кінорежисерів, умовно розділити їх на школи кінематографу, згідно із особливостями їх творчості. Надати учасникам екскурсії розуміння щодо процесу створення фільму, розподілу обов'язків серед працівників кіномайданчику, а також про різновиди шкіл кінематографу, які визначаються за особливим «почерком» кінорежисера. Екскурсія доповнюється інтерактивними елементами, під час яких в учнів буде можливість побачити, як працює механізм для програвання кіноплівок, а також як саме поєднуються дублі для створення плавного та поступового переходу від однієї сцени до іншої. Це дозволить учасникам екскурсії зрозуміти тонкощі та складності кіновиробництва, що сприятиме більш шанобливому відношенню до кіномистецтва та людей, діяльність яких безпосередньо стосується кіновиробництва.

Тема уроку №23-24 «Українське кіно» відповідає §7, 8 Українське кіно. На основі отриманих напередодні знань, учням пропонується екскурсія, під час якої весь вивчений матеріал можна застосувати для аналізу безпосередньо українського кінематографу. Серед загального експозиційного матеріалу, що розташовується на стендах та вітринах, учасникам на чолі із

екскурсоводом необхідно знаходити матеріал, що стосується саме українського кінематографу, саме цей матеріал слугуватиме продовженням екскурсійного шляху. Підказки розташовані у логічній послідовності, що дозволить поступово та дозовано викладати матеріал. Метою екскурсії є більш поглиблене занурення в тему зародження та розвитку українського кінематографу із його особливостями та різноманіттям. Висвітлення теми будівництва кінотеатру «Боммер» та його діяльності, як одного із культурних та кінематографічних центрів України. На кожному етапі пошуку підказки для продовження екскурсії учасники отримують завдання, що стосується питань українського кіно. За правильні відповіді учасники отримують підказки, які на фінальному етапі допоможуть отримати приз. Після завершення квесту учасникам екскурсії пропонується колективне творче завдання. Використовуючи тематичний план із української літератури, обрати невеликий український твір та спробувати перетворити текст із форми прози, у форму п'єси або сценарію.

Тема уроку №27,28. «Фотомистецтво та реклама» відповідає §11,12 із такою ж назвою. Фотомистецтво та кіномистецтво нерозривно пов'язані між собою, оскільки мають спільну історію зародження. Тематична екскурсія стосовно зародження фотомистецтва, яке призвело до появи хвилі спроб додати динаміці статичному зображенню, що в результаті стало прецедентом до появи кіномистецтва. Тематична екскурсія всебічно висвітлює питання українського кінематографу, яке починалось із створення фотографій. В Харкові один із найвідоміших фотографів був Альфред Федецький, діяльність якого пов'язана безпосередньо із кінотеатром «Боммер». Екскурсія має надати знання про роль фотомистецтва в розвитку кінематографі. Надати розуміння, що саме із спроб надати фотографіям динаміці почалися перші кроки кіномистецтва, а також висвітлити історію появи й розвиток фотографії у світі та в Україні, прослідкувати та проаналізувати перехід від фотографій до створення кінофільмів в світі та Україні.

Тема 31 «Мистецтво в діалозі культур» відповідає §15. Для розкриття теми уроку учні запрошуються послухати екскурсію щодо зародження та розвитку українського кінематографу, зокрема в стінах кінотеатру «Боммер». Екскурсивод розкриває кінотеатр «Боммер» не лише як один із центрів розвитку кінематографу, а й як культурний вузол, в якому перетинаються та поєднуються всі галузі мистецтва. Під час екскурсії учні мають зрозуміти культурну та історичну цінність кінотеатру, відчути повагу до минулого своєї країни, а також відповідальність за її збереження. Після прослуховування екскурсії у виставковій залі кінотеатру учням пропонується виконати творче завдання, а саме: уважно розглядаючи експонати запропонувати варіанти, як саме в сучасному світі кінотеатр та кінематограф можуть бути поєднані із іншими видами мистецтва, які творчі можливості застосовуються під час створення кіно та які майстри запрошуються для створення якісного зображення, музики, атмосфери, що дозволяє глядачу максимально вразитись сюжетом та відчути себе частиною фільму. Учні мають зрозуміти, що кожен вид мистецтва нерозривно пов'язаний між собою. При створенні кінофільму звертається увага на музикальний супровід, якісне та естетичне зображення, емоційно забарвлений текст сценарію, професійно організоване освітлення та дизайнерське рішення, а також влучно підібрані костюми, зачіски, жестикуляція акторів. На прикладі цього учні мають зрозуміти, що кінематограф створений від самого початку як вид розваги, із часом увібрав в собі всі можливі види мистецтва, й тому відіграє важливу роль в розвитку культури.

3.2. Короткостроковий проєкт

Тема уроку №17-18 «Мова і види кіномистецтва» відповідає §1, 2

Мова і види кіномистецтва.

Мета:

Навчальна: ознайомити учасників екскурсії із історією зародження та розвитку кінематографу та його поширення на території України; висвітлити особливості історико-культурного контексту кожного періоду розвитку

кінематографу в Україні; познайомити учасників екскурсії із кінотеатром «Боммер» як одним із найперших стаціонарних кінотеатрів на території України, й в подальшому як один із центрів розвитку кінематографу та культури взагалі. Познайомити учасників екскурсії із ключовими історичними постатями, що внесли свій вклад в розвиток кінематографу, зокрема: винахідники, фотографи, режисери, актори.

Виховна: викликати усвідомлення цінності історії та культури України, а також відповідальність за збереження історико-культурних пам'яток. Виховання національної ідентичності, усвідомлення власної відповідальності та причетності до збереження та створення української культурної спадщини.

Розвиваюча: навчити учасників екскурсії працювати із архівними матеріалами: фотографіями, вирізками із газет, афішами та на основі цього сформуванню критичне мислення. За допомогою інтерактивного елемента під час гри із переносом у минуле розвинути уяву та креативне мислення учнів. Виховати мистецький смак та спроможність оцінити якість кінофільму.

Ціль: сформуванню цілісне уявлення про історію появи та розвитку кінотеатру «Боммер» в контексті зародження та розвитку українського кінематографу.

Завдання:

Для відвідувачів: відвідування інтерактивної лекції поза межами класу, що збільшує зацікавленість та сприяє більш поглибленому зануренню в тему уроку;

Ознайомлення із історією Харкова на прикладі відвідування історико-культурної пам'ятки;

Знайомство із першим стаціонарним кінотеатром на території України.

Для музею: залучення додаткової аудиторії, популяризацію серед мешканців Харкова;

Залучення додаткової матеріальної підтримки, шляхом продажу квитків на екскурсії та кіносеанси, а також сувенірної продукції.

Форми реалізації: інтерактивна екскурсія у формі гри із переносом в часі «Крокуючи шляхом кінематографу».

Учасники: екскурсовод, вчитель, учні.

Тривалість: 45 хвилин

Мотивація для учасників: отримання призів за активну участь в екскурсії та перемогу у фінальній вікторині.

Аналіз результатів роботи музейників: перевірка отриманих знань за допомогою опитування в кінці екскурсії, а також додаткова перевірка під час контролю знань в класі на момент закінчення вивченої теми;

Збір та аналіз статистичних даних стосовно кількості відвідувачів та активності аудиторії на сторінках в соціальних мережах.

Методів та прийомів: ігрова форма ведення екскурсії та також поточного контролю знань.

Матеріалів та технологій: архівні фото, афіші, квитки, проектор із демонстрацією архівних відеофільмів.

Література

Миславський В. Н. Фактографічна історія кіно в Україні. 1896–1930. Т. 3. Ч. 1. — Х. : вид-во «Дім Реклами», 2017. — 680 с.

Госейко Л. Історія українського кінематографа (1896-1995) Київ, 2005. - 464 с.

Хід екскурсії.

1. Привітання та мотивація учасника екскурсії (5 хв)

Вступне слово екскурсовода.

Доброго дня. Сьогодні ми знаходимось із вами в будівлі, яку ми відкрили в 1908 році. Цей кінотеатр – є невід’ємною частиною процесу формування та становлення українського кінематографу. Тому ми запрошуємо вас поринути у світ кіно та побачити, які саме перші кроки робив кінематограф в Україні та Харкові зокрема, адже українське кіно являє собою окремий напрямок розкриття української культури. Популярність кіномистецтва протягом років спонукає до висвітлення серед суспільства історії появи та становлення цього виду кіномистецтва.

2. Оголошення теми

«Мова і види кіномистецтва»

3. Опитування для виявлення опорних знань (5 хв)

«Чи відомо вам, в якій країні зародився кінематограф?»

«Чи чули ви колись про існування цього кінотеатру?»

«Чому кінотеатр «Боммер» має таку назву?»

«Яка особливість цього кінотеатру?»

«Чи розумієте ви різницю між арт-хаусом та комерційним кіно? Якщо так, то в чим саме вони розрізняються?».

4. Початок екскурсії (5 хв)

Екскурсоводи знайомлять учнів із сучасною будівлею, в якій знаходиться виставка. Розповідають про сучасну діяльність кінотеатру, поступово зацікавлюючи в прослуховуванні екскурсії. Попереджають про вікторину по завершенні екскурсії, за перемогу в якій можна отримати приз. (В залежності від вікової категорії призом можуть слугувати солодощі або квитки на кіносеанс в кінотеатрі).

5. Основна частина екскурсії. (20 хв). Учасники разом із екскурсоводами поринають в минуле. За допомогою аудіо та відео-супроводження, відповідних експонатів та детального опису подій перед слухачами відтворюється атмосфера дореволюційного Харкова. Поринаючи в історико-культурний контекст учасники екскурсії мають змогу засвоїти більшу кількість інформації. Екскурсоводи розповідають про зародження кінематографу в Україні та його подальший розвиток, а також про кінотеатр «Боммер» як про один із осередків становлення українського кінематографу. Висвітлюються перші роки існування кінотеатру та історичні постаті, які пов'язані із цим періодом; політичні конфлікти 1917 року; подальший розвиток подій, які спричинили зміну влади в країні; радянський режим та його вплив на українську культуру; роки Другої Світової війни та повоєнні роки; період незалежності України й сучасний кінотеатр «Боммер». Увага приділяється політичному та культурному середовищу й особливостям

діяльності кінотеатру, зокрема – його вміння пристосовуватись до будь-якого політичного режиму та культурним тенденціям.

6. Заключна частина. (10 хв.) Проведення для учасників екскурсії вікторини, з метою перевірки знань, а також інтерактиву.

Питання для вікторини

1. Завдяки чому кінотеатр отримав свою назву?
2. В якому році та ким був відкритий кінотеатр?
3. Порахуйте, скільки років вже виповнилось будівлі?
4. Назвіть основні періоди існування кінотеатру.
5. Назвіть прізвища історичних постатей, діяльність яких пов'язана із українським кіно.
6. Які твори написав О. Довженко?
7. Які назви мав кінотеатр впродовж своєї історії?
8. Чому важливо зберегти та реконструювати будівлю?

Висновки

1. Під час дослідження історії та особливостей діяльності кінотеатру «Боммер» в контексті українського кінематографу, було створено умовну періодизацію існування українського кіно та кінотеатру «Боммер» як одного із основних осередків його розвитку. Виходячи із вищевикладеного матеріалу, історію становлення українського кіно та кінотеатру «Боммер» можна поділити на дореволюційну, радянську, повоєнну та сучасну. Періодизація обумовлена політично-економічними змінами, яких зазнала країна. **Дореволюційний період** починається із моменту відкриття кінотеатру в 1908 році й продовжується до часів Жовтневої революції. Політичний та економічний стан країни зазнав великих змін, які вплинули також на культурне життя та ментальність населення. Разом із новими тенденціями кінотеатру та кінематографу надаються нові функціональні особливості. **В радянський період**, який починається після революції, не дивлячись на архітектурні зміни, перейменування та контроль влади над кінопрокатом, кінотеатр зберігає свою самобутність. Про **повоєнні часи** існування кінотеатру зберіглося мало інформації, проте із знайдених матеріалів можна зробити висновок, що діяльність кінотеатру не була повністю припинена від час Другої світової війни., а в повоєнні роки будівля була відреставрована. **Сучасний** «Боммер» повернув свою аутентичну назву й пропонує відвідувачам проглянути фільми в стилі арт-хаус. Аналізуючи сучасний стан кінотеатру відчувається необхідність в популяризації та актуалізації знань, щодо історико-культурної пам'ятки та українського кінематографу.
2. Згідно із запропонованою періодизацією встановлено політично-економічний контекст кінопрокату в кінотеатрі «Боммер». В дореволюційний період кінотеатр «Боммер» транслював перші експериментальні фільми та кіно-хроніки. Чорно-біле німе кіно доповнювалось музичним супроводженням. На другому поверсі відвідувачі мали можливість дочекатись в буфеті наступного сеансу.

Інноваційний вид розваги швидко привернув увагу харків'ян. Проте експериментальність кінематографу мала також негативну сторону: невдалі експерименти, що могли призвести до вибухів, пожеж та інших небезпечних випадків, слугували причиною для постійного процесу вдосконалення трансляції фільмів. Перша світова війна та політичні зміни, спричинені революцією, внесли низку змін в звичне життя населення. Події 1917-1920-х років не оминули також діяльність кінотеатру «Боммер». Нова влада почала використовувати кінематограф для транслявання необхідної інформації. Агітаційні фільми, кіно-хроніки, які транслювали мітинги та демонстрації. В 30-ті кроки починає свою діяльність ВУФКУ. Організація мала на мети систематизування та підпорядкування кінопрокату. В часи Другої світової війни в кінотеатрах транслювались кіно-хроніки із місць бойових дій, а також мотиваційні фільми, які мали підтримувати бойовий дух населення. Сучасний кінотеатр продовжує свою діяльність транслюючи кінофільми в стилі арт-хаус, а також відкриваючи свої двері для проведення фестивалів та тематичних зустрічей.

3. На основі знайденої інформації із писемних та речових джерел був створений проект виставки на базі кінотеатру «Боммер». Виставка розташована на другому поверсі кінотеатру й знаходиться на шляху до кінозали. Метою виставки є висвітлення всіх етапів становлення кінотеатру як одного із перших кінотеатрів України, а також одного із основних осередків розвитку українського кінематографу. Виставка складається із трьох тем, послідовність яких обумовлена необхідністю поступового розкриття теми. Від загального до приватного. Перша тема присвячена зародженню кінематографу в світі та його поширення на територію України. Друга тема висвітлює питання будівництва кінотеатру «Боммер» як події, що слугувала початком кінематографічної епохи в Україні, та його подальший розвиток. Третя тема приділяє увагу

історичним постатям, діяльність яких пов'язана із розвитком кінематографу, виробництвом кіно та діяльністю кінотеатру «Боммер».

4. В рамках проекту створено та впроваджено в освітньо-педагогічну програму для закладу середнього рівня освіти перелік тематичних заходів. Програма розрахована на вікову категорію від 10 до 16 років. В рамках цієї програми створено довгостроковий та короткостроковий проекти. Метою проектів є популяризація історико-культурної пам'ятки серед молоді, заохочення додаткової аудиторії та фінансування, ознайомлення учнів із історією й культурою України та Харківщини, виховання шанобливого ставлення до своєї країни та почуття патріотизму, а також додаткове закріплення знань, отриманих під час занять в класі. Кількість заходів та їх зміст обумовлені тематичним планом занять, складених згідно зі шкільною програмою. Для короткострокового проекту було обрано тему «Мова і види кіномистецтва», в рамках якої заплановано проведення екскурсії «Крокуючи шляхом кінематографу» в ігровій формі «перенос у часі». Екскурсія влаштована на базі спроектованої виставки, розміщеної на другому поверсі кінотеатру.

Список використаних джерел

1. Борис Берест. Історія українського кіна. Нью Йорк: НТШ, 1962. 272 с.
2. Госейко Л. Історія українського кінематографа (1896-1995) Київ, 2005. 464 с.
3. Екранна культура: Засоби моделювання художньої реальності / Зубавіна І. Б. ППСМ АМУ. К.: Інтертехнологія, 2006. 272 с.
4. Жукова А. Є. Українське радянське кіномистецтво. 1930—1941. К., 1959
5. З минулого кіно на Україні 1896—1917 / Г. В. Журов, відп. ред. М. Т. Рильський; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії. Київ: Вид-во АН УРСР, 1959. 140 с.
6. Іванов С. П. Кіно. Політика. Політичний фільм. К., 1980
7. Іванов С. П. Найважливіше з мистецтв. К., 1969
8. Історія українського кіномистецтва. 1893—2003 / В. В. Ілляшенко. К.: Вік, 2004. 412 с.
9. Історія українського кіно. Т. 2 : 1930—1945 / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2016. 448 с.
10. Корнієнко І. С. Про кіномистецтво: у 2-х т. Том 2. К.: Мистецтво, 1985. 247 с.
11. Кінематограф у контексті культурного простору ХХ століття : монографія / Тимофій Кохан ; Ін-т культурології НАМ України. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2017. 303 с.
12. Лихачев Б.С. История кино в России 1896-1927.
13. Миславський В. Н. Історія українського кіно 1896–1930: факти і документи. Т. 1. Х. : вид-во «Дім Реклами», 2018. 680 с.
14. Миславский В.Н. Кино в Украине. 1896-1921. Факты. Фильмы. Имена. Харьков : Торсинг, 2005. 576 с.
15. Миславський В. Н. Фактографічна історія кіно в Україні. 1896 –1930. Т. 1 / Авт. упоряд. В. Н. Миславський. Х. : вид-во «Дім Реклами», 2016. 496 с.

16. Миславський В. Н. Фактографічна історія кіно в Україні. 1896–1930. Т. 3. Ч. 1. Х. : вид-во «Дім Реклами», 2017. 680 с.
17. Миславський В. Н. Фактографічна історія кіно в Україні. 1896–1930. Т. 3. Ч. 2. Х. : вид-во «Дім Реклами», 2017. 528 с.
18. Миславський В. Н. Фактографічна історія кіно в Україні. 1896–1930. Т. 4. Х. : вид-во «Дім Реклами», 2017. 352 с.
19. Нариси з історії кіномистецтва України / Академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва ; ред.-упоряд. І. Зубавіна ; голова ред. кол. В. Сидоренко. К. : Інтертехнологія, 2006. 64 с.
20. Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції: [монографія] / Л. І. Брюховецька. Київ: Ред. журн. «Кіно-Театр»: Києво-Могилянська академія, 2018. 570 с.
21. Півстоліття українського радянського кіно. Сторінки історії / І. Корнієнко. К.: Мистецтво, 1970. 228 с.
22. Театр и искусство 1908 г. Выпуск 26
23. Українські обличчя кіно й театру / [упоряд. і ред. Л. І. Брюховецька]. К. : Задруга, 2012. 528 с.
24. Формування кінематографічної школи в Україні: монографія. Т.1 / О. В. Безручко. К. : КНУКіМ, 2017. 211 с.
25. Час і простір у кінематографі / Зубавіна І. Б. ІПСМ АМУ. К.: Щек, 2008. 447 с.